

MAMLAKATIMIZ IQTISODIY O‘SISHIDA SANOAT
TARMOQLARINING HISSASI

BuxDU iqtisodiyot kafedrasi o‘qituvchisi Choriyeva N.K.

Mardonova Mohinabonu

BDU Iqtisodiyot va Turizm fakulteti talabasi

Annotatsiya. *Ushbu maqolada mamlakatimizning iqtisodiy o‘shida sanoat tarmoqlarining ulushi va ularning ko‘rsatkichlari haqida nazariy va amaliy ma’lumotlar ochib berilgan*

Kalit so'zlar: *tarmoqlar, bug'doy, meva, sabzavot, go'sht, sut mahsulotlari, iqtisodiyot, IT, Turizmni rivojlantirish, YaIM o'sishi, inflyatsiya.*

Boy tabiiy resurslar zahiralari (tabiiy gaz, neft, oltin, uran), ichki bozorning o‘rib borishi, Yevropa va Osiyo o‘rtasidagi savdo yo‘llari chorrahasida qulay geografik joylashuvi, yosh va mehnatga layoqatli aholi O‘zbekiston Iqtisodiyotining katta salohiyatga ega ekanligidan dalolat beradi. o'sish sur'ati kutilmoqda va kelgusi yillarda ham turizm, IT, xizmatlar va yirik infratuzilma loyihalarini amalga oshirish sohalarida YaIM o'sishi yiliga 5-6% darajasida saqlanib qoladi.

2018-yilda O‘zbekiston iqtisodiyoti barqaror o‘shish sur‘atlarini namoyish etdi tomonidan kuchli maishiy talab va sarmoya . YaIM o'sishi 2017 yilga nisbatan biroz sekinlashdi, biroq baribir prognozlardan yuqoriligicha qoldi. Inflyatsiya darajasi 2017 yilga nisbatan pasaygan. Davlat byudjeti biroz profitsit bilan ijro etildi. Tovar va xizmatlar eksporti 10,4 foizga, import esa 7,2 foizga oshdi. Oltin-valyuta zaxiralari 12,2 foizga oshdi. Davlat qarzi 2017 yilga nisbatan birmuncha qisqardi.

2018-yilda O‘zbekiston iqtisodiyoti o‘rtacha o‘shishni ko‘rsatdi. Nominal YaIM 424113,0 mlrd.so‘mni tashkil etdi. Yalpi ichki mahsulotning real o‘shishi 105,4 foizga yetdi, bu 2017-yilga nisbatan biroz past. Aholi jon boshiga yalpi ichki mahsulot hajmi 12805,4 so‘mga ko‘tarildi. Inflyatsiya darajasi 15,5 foizni tashkil etdi, bu 2017 yilga nisbatan past. Davlat budjeti daromadlari 62229,5 mlrd.so‘mni tashkil etdi. Davlat budjeti xarajatlari 62170,0 mlrd.so‘mni tashkil etdi. Byudjet profitsiti 59,5 mlrd.so‘mni (yalpi ichki mahsulotga nisbatan 0,02%) tashkil etdi. O'zbekistondan tovar va xizmatlar eksporti 19,557 milliard dollarni tashkil etdi. Qishloq xo'jaligi yalpi ichki mahsulotning 18,9 foizini tashkil etdi. Sanoat - umumiy yalpi ichki mahsulotning 27,1 foizini tashkil etdi. Xizmat ko‘rsatish sohasi yalpi ichki mahsulotning 54 foizini tashkil etdi.

O‘zbekiston iqtisodiyotida band bo‘lganlar soni 17,3 million kishini tashkil etdi. Ishsizlik darajasi 9,2% ni tashkil etdi. O‘zbekistonning oltin-valyuta zaxiralari 33,4 milliard dollarga yetdi, O‘zbekistonning davlat qarzi 17,2 milliard dollarni (yalpi ichki mahsulotga nisbatan 38,2 foiz) tashkil etdi.

2023-yilda O‘zbekiston iqtisodiyoti jahon iqtisodiyoti fonida barqaror o‘shishni namoyish etdi qiyinchiliklar . Nominal YaIM 1 068 000,0 mlrd.so‘mga yetdi. YaIMning real o‘shishi 6,0 foizni tashkil etdi, bu 2022 yilga nisbatan yuqori. Aholi jon boshiga yalpi ichki mahsulot hajmi 28980,00 so‘mni tashkil etib, 2022-yilga nisbatan 16,3 foizga o‘tdi. Inflyatsiya darajasi 10,0% gacha tushdi, qolgan quyida the hukumatning maqsad . Davlat budjetining daromadlari 232,1 trln so‘mni tashkil etdi. Davlat budjeti xarajatlari 227,8 trillion so‘mni tashkil etdi. Byudjet profitsiti - 4,3 trillion so‘mni tashkil etdi.

O‘zbekistondan tovar va xizmatlar eksporti 17,5 milliard dollarga yetdi va 2022-yilga nisbatan 1,3 milliard dollarga o‘tdi. O'zbekistonga tovar va xizmatlar importi 20,3 milliard dollarni tashkil etdi. YaIMning taqchilligi -2,8 milliard dollarni tashkil etdi - Qishloq xo‘jaligi yalpi ichki mahsulotning 19,2 foizini tashkil etdi. Sanoat yalpi ichki mahsulotning 33,5 foizini tashkil etdi. Xizmat ko‘rsatish sohasi yalpi ichki mahsulotning 47,3 foizini tashkil etdi. O‘zbekiston iqtisodiyotida band bo‘lganlar soni 18,1 million kishini tashkil etdi. Ishsizlik darajasi - 8,7%, biroz kamaymoqda 2022 yildan O'zbekistonning oltin-valyuta zaxiralari 37,5 milliard dollarga yetdi. O'zbekistonning davlat qarzi yalpi ichki mahsulotning 40 foizidan past bo'lib , 17,5 milliard dollarni tashkil etdi .

O‘zbekiston iqtisodiyotining alohida tarmoqlari bo‘yicha 2023-yilda 2018-yilga nisbatan tafovutlarni solishtirganda, 2023-yilda asosiy qishloq xo‘jaligi ekinlari yetishtirish hajmi 2018-yilga nisbatan 10-15 foizga oshgani ma‘lum bo‘ldi . Oziq-ovqat mahsulotlari bilan o‘zini-o‘zi ta‘minlash darajasi oshdi, importga bog‘liqlik kamayadi. Agrosanoat majmuini rivojlantirish 2018 yilga nisbatan yuqori sur‘atlarda amalga oshirilmoqda.

2018 yilda asosiy ekinlar yetishtirish nisbatan barqaror bo'ldi. O‘zini-o‘zi oziq-ovqat bilan ta‘minlash darajasi 2023 yilga nisbatan pastroq bo‘ldi. Agrosanoat kompleksini rivojlantirish ko'proq narsani talab qildi muhim investitsiyalar va islohotlar . 2023-yilda sanoat ishlab chiqarishining o‘shish dinamikasi 2018-yildagi ko‘rsatkichlardan yuqori darajada saqlanib qolmoqda. Sanoat tuzilmasi yuqori texnologiyalarga o'zgarimoqda. Sanoatning yalpi ichki mahsulotga qo‘shayotgan hissasi ortib bormoqda.

2018 yilda sanoat ishlab chiqarishining o'sish dinamikasi - biroz bo'ldi Sekinroq dan 2023 yilda . Tuzilishi sanoat - an'anaviy tarmoqlarga ko'proq

e'tibor qaratildi . Hissa V YaIM - sanoat 2023 yilga nisbatan bir oz past edi . 2023 yilda Tezlik rivojlanish sharlar xizmatlar 2018 yilga nisbatan sezilarli darajada yuqori sharlar xizmatlar - farq qiladi V yanada zamonaviy va innovatsion tarmoqlarga. Ta'sir qilish yoqilgan iqtisodiyot sharlar xizmatlarining ahamiyati tobora ortib bormoqda. 2018-yilda xizmat ko'rsatish sohasining rivojlanish sur'atlari kuzatildi Sekinroq dan 2023 yilda . Tuzilishi sharlar xizmatlar - an'anaviy tarmoqlarga ko'proq e'tibor qaratildi. Ta'sir qilish yoqilgan iqtisodiyot - sohalar xizmatlar 2023 yilga nisbatan kamroq ahamiyatga ega bo'ldi. Tashqi savdo:

2023 yilda Eksport - tovarlar Va xizmatlar 2018 yilga nisbatan 23 foizga oshdi. Import tovarlar Va xizmatlar 5 foizga oshdi. Savdo muvozanat - tanqisligicha qolmoqda, ammo bo'shliq toraymoqda. 2018 yilda tovar va xizmatlar eksporti bo'ldi pastroq dan 2023 yilda . Import tovarlar Va xizmatlar 2023 yilga nisbatan yuqori bo'ldi. Savdo balansi bo'ldi Ko'proq og'ir ichida kamomad dan Umuman olganda , 2023 yilda O'zbekiston iqtisodiyoti 2018 yilga nisbatan yuqori o'sish sur'atlari va barqarorlikni namoyon etdi. Barcha yirik tarmoqlarda ijobiy rivojlanish dinamikasi kuzatilmoqda.

Ishlab chiqarishning iqtisodiy holatiga ta'sir qiluvchi omillar:

Tabiiy resurslar - tabiiy resurslarning (neft, gaz, foydali qazilmalar, er) mavjudligi va mavjudligi ta'sir ishlab chiqarish xarajatlar va iqtisodiy potentsial . Inson resurslari - ishchi kuchining hajmi, malakasi va motivatsiyasi hal qiluvchi ahamiyatga ega roli ichida hosildorlik va raqobatbardoshlik . Kapital - moliyaviy resurslarning (qarzlari, investitsiyalar) mavjudligi va qiymati ta'sir qiladi the qobiliyat ning korxonalar uchun sarmoya kiriting va o'sadi . Transport tizim - rivojlanish transport tarmoqlar (avtomobillar , temir yo'llar). yo'llar , portlar) tovarlar va odamlarning harakatiga ta'sir qiladi, ishlab chiqarish xarajatlari va bozorga kirishga ta'sir qiladi. Energiya tizimi - elektr energiyasining ishonchliligi va mavjudligi muhim uchun sanoat ishlab chiqarish . Aloqa tizim - kirish Kimga telekommunikatsiya va internet korxonalarining samarali ishlashi va mijozlarga yetib borishi uchun juda muhimdir. Iqtisodiy siyosat - barqarorlik Va iqtisodiy siyosatning bashoratligi investitsiya va ishbilarmonlik faolligini rag'batlantiradi. Huquqiy tizim - samaradorlik Va adliya huquqiy tizimi mulk huquqlarini himoya qiladi va shartnomalar bajarilishini ta'minlaydi, iqtisodiy faoliyatni rag'batlantiradi. Daraja korrupsiya - past darajadagi korrupsiya yanada shaffof va bashorat qilinadigan biznes muhitini yaratadi. Ta'lim - ta'lim darajasi va ishchi kuchining malakasi aniqlanadi hosildorlik va innovatsiya potentsial . Sog'liqni saqlash - salomatlik Va farovonlik ishchilar ularning unumdorligi va mehnat

qobiliyatiga hissa qo'shadi. Fan va innovatsiyalar - fan va texnologiyaning rivojlanishi innovatsiya va hosildorlik o'sish . Dunyo Iqtisodiyot - Global iqtisodiy o'sish - bosqichlar o'sish Va jahon iqtisodiyotining retsessiyasi eksport va importga bo'lgan talabga ta'sir qiladi, ishlab chiqarish darajasiga ta'sir qiladi. Dunyo narxlar yoqilgan xom ashyo - tovar narxlarining o'zgarishi ushbu tovarlarga tayanadigan tarmoqlarning rentabelligiga sezilarli ta'sir ko'rsatishi mumkin. Savdo siyosat - savdo to'siqlari va tariflari bozorlarga kirish va mahalliy ishlab chiqaruvchilarning raqobatbardoshligiga ta'sir qilishi mumkin. Siyosiy barqarorlik - siyosiy beqarorlik va mojarolar ta'minot zanjirlarini buzishi va investitsiyalarni to'xtatishi mumkin. Xalqaro munosabatlar - savdo sheriklari bilan do'stona munosabatlar savdo va investitsiyalarni osonlashtiradi. Global muammolar - pandemiyalar, iqlim o'zgarishi va texnologik uzilishlar kabi ishlab chiqarish tizimlari va iqtisodiyotlari uchun jiddiy muammolarni keltirib chiqarishi mumkin.

Bu omillarning ta'siri ham bevosita, ham bilvosita bo'lishi mumkin va ular bir-biri bilan o'zaro ta'sir qilishi mumkin. Ushbu omillarni tushunish samarali davlat siyosatini ishlab chiqishda muhim ahamiyatga ega - maqsadli da rag'batlantiruvchi iqtisodiy o'sish va yaxshilash the farovonlik ning fuqarolar . Qabul qilish oqlangan yechimlar biznes - investitsiyalar, ishlab chiqarish va marketing strategiyalari haqida . Tahlil istiqbollari rivojlanish iqtisod - potentsial xavf va imkoniyatlarni aniqlash.

O'zbekistonda yanada iqtisodiy o'sish uchun salmoqli salohiyat mavjud. O'sishga hissa qo'shadigan omillar orasida investitsiyalarning ko'payishi kiradi - infratuzilma, inson kapital , va innovatsiya mumkin oshirish hosildorlik va raqobatbardoshlik . Rivojlanish diversifikatsiya Iqtisodiyot - birlamchi tarmoqlarga bog'liqlikni kamaytirish va ishlab chiqarish va xizmatlarni kengaytirish yangi ish o'rinlarini yaratishi va tashqi ta'sirlarga nisbatan zaiflikni kamaytirishi mumkin. Davomi islohotlar - ishbilarmonlik muhitini yaxshilash, qonun ustuvorligini mustahkamlash va korrupsiyaga qarshi kurash ko'proq investitsiyalarni jalb qilish va tadbirkorlikni rivojlantirishga qaratilgan. Demografik omil - yosh va o'sib borayotgan aholi katta ishchi kuchini ta'minlashi va ichki talabni qo'zg'atishi mumkin. Geosiyosiy pozitsiyasi - O'zbekiston muhim savdo yo'llari chorrahasida joylashgan va mintaqaviy savdo va hamkorlikning o'sishidan foyda ko'rishi mumkin. O'zbekiston iqtisodiyoti yaqin yillarda o'rtacha sur'atlarda o'sishi kutilmoqda.

2024-2026 yillar uchun YaIM o'sishi prognozlari:

2024 - 4,5-5,0%

2025 - 5,0-5,5%

2026 - 5,5-6,0%

Iqtisodiy o'sish yangi ish o'rinlarini yaratish, aholi turmush darajasini oshirish, qashshoqlikni kamaytirish, infratuzilmani yaxshilash va ijtimoiy sohani rivojlantirish bilan birga bo'ladi.

Biroq, o'sishni sekinlashtiradigan xavflar ham mavjud. Masalan, jahon bozorlaridagi beqarorlik, geosiyosiy keskinliklar, xom ashyo narxlarining o'zgaruvchanligi, iqtisodiyotning yetarli darajada diversifikatsiya qilinmaganligi va korrupsiya. Ammo O'zbekiston hukumati bu xavflarni minimallashtirish choralari ko'rmoqda. Va O'zbekiston yaqin yillarda Markaziy Osiyoning eng jadal rivojlanayotgan bozorlaridan biriga aylanishi kutilmoqda

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Abdulloyev, A. (2023). Methodological foundations for evaluating the efficiency of agrocluster management. ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz), 42(42).

2. Abdulloyev, A. (2023). АГРОКЛАСТЕР ФАОЛИЯТИНИ БОШҚАРИШНИНГ “БАЗАВИЙ” МОДЕЛИ ВА УНИНГ ХУСУСИЯТЛАРИ. ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz), 42(42).

3. Junaydulloyevich, A. A., & Rasulovna, K. N. (2021). Price Formation in Marketing: A Tool for Price Formation and Change. Academicia Globe, 2(6), 142-146.

4. Таирова, М. М., & Дустова, А. К. (2020). Роль гостиничных сетей в индустрии туризма. In Прорывные научные исследования: проблемы, закономерности, перспективы (pp. 57-59).

5. Gafurova, S. K. (2023). Quality Management In Education: A Systematic Approach. Educational Research In Universal Sciences, 2(17 SPECIAL), 126-129.

6. Niyozova, I. (2021). The Transition to the Green Economy and the Importance of Strategy. ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz), 8(8).

7. Niyozovna, N. I. (2023). Ways to Increase the Competitiveness of Enterprises through Digital Marketing Strategies. European journal of business startups and open society, 3(12), 154-157.

8. Таирова, М. М., & Гиязова, Н. Б. (2016). Поддержка предпринимательской деятельности в Узбекистане. International scientific review, (2 (12)), 105-107.

9. Таирова, М. М., & Кодирова, Н. Р. К. (2020). Инновация-концептуальная основа модернизации. Наука и образование сегодня, (2 (49)), 35-36.

10. Qayimova, Z. (2023). Ways to Develop Economic Infrastructure in Uzbekistan. Центр Научных Публикаций (Buxdu. Uz), 27(27).

11. Kadirovna, S. N. (2024). Importance of Foreign Experience for Uzbekistan in the Transition to a Green Economy. EUROPEAN JOURNAL OF BUSINESS STARTUPS AND OPEN SOCIETY, 4(4), 48-51.

12. Giyazova, N. (2023). The share of world countries in the textile industry and the importance of marketing in its development. Центр Научных Публикаций (Buxdu. Uz), 27(27).

13. Niyozova, I. (2023). The Reforms Implemented In The Higher Education System Of The Republic Of Uzbekistan And Their Achievement Of Financial Independence. Центр Научных Публикаций (Buxdu. Uz), 38(38).

14. Таирова, М. М., & Гиязова, Н. Б. (2016). Поддержка предпринимательской деятельности в Узбекистане. International scientific review, (2 (12)), 105-107.

15. Таирова, М. М., & Кодирова, Н. Р. К. (2020). Инновация-концептуальная основа модернизации. Наука и образование сегодня, (2 (49)), 35-36.

16. Таирова, М. М., Абдуллаев, А. Ж., & Гиязова, Н. Б. (2016). Особенности маркетинга в агропромышленном комплексе. In Современное экологическое состояние природной среды и научно-практические аспекты рационального природопользования (pp. 3871-3873).

17. Niyozova, I. (2021). Mechanism of Implementation of Mandatory Health Insurance in Uzbekistan under Conditions of Increasing Integration Processes. Центр Научных Публикаций (Buxdu. Uz), 7(7).

18. Odinayeva, N. F., Bakayeva, M. A., & Giyazov, B. B. (2022). Intellectuals with Higher Education in the Economy and Ways to Increase their Competitiveness. Miasto Przyszłości, 84-86.

20. Navruz-Zoda, L. B., & Navruz-Zoda, Z. B. (2020). Improvement Of Social Prestige Of Entrepreneurial Companies In Bukhara Region. Academy, (3), 37-39. 7. Usmanova, A. B. (2022). Sport Tourism As A Sport And Form Of Activity. European Journal Of Innovation In Nonformal Education, 2(1), 212-214.

21. Усманова, А. (2022). The Current State And Analysis Of The Tourist Potential Of The Bukhara Region. Центр Научных Публикаций (Buxdu. Uz), 15(15).

22. Navruz-Zoda, Z. (2023). Development Of Self-Employment Of The Population As A Factor Of Ensuring Economic Stability. Центр Научных Публикаций (Buxdu. Uz), 33(33).

23. Rakhmatullaeva, F. M., & Aminova, N. B. (2022). Methodological Approaches To The Development Of Ecological Tourism Logistics. European Journal Of Innovation In Nonformal Education, 2(1), 207-211. 22. Dustova, A. (2022). Stimulating The Economic Growth Of Territories Through The Development Of Regional Tourism. Центр Научных Публикаций (Buxdu. Uz), 12(12).

24. Xasanova, S. (2023). Analysis of the Work Carried Out in Uzbekistan and the World to Prevent Tax Violations. EUROPEAN JOURNAL OF INNOVATION IN NONFORMAL EDUCATION, 3(12), 47-50.

25. Хаирова, Д. Р., & Сайфуллаева, М. И. (2021). Тенденции развития цементной индустрии в Узбекистане. Бюллетень науки и практики, 7(6), 358-362.

26. Сайфуллаева, М. (2023). РАЗВИТИЕ СТРОИТЕЛЬНОЙ ОТРАСЛИ БУХАРСКОЙ ОБЛАСТИ КАК ФАКТОР СТАБИЛЬНОГО РОСТА. Nashrlar, 368-371.

27. Qayimova, Z. (2023). Theoretical Aspects of the Development of the Socio-Economic Infrastructure of the Country. ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz), 27(27).

